

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASES OF THE FUTURE SPECIALISTS IN PHYSICAL TRAINING AND SPORT PREPARATION TO REHABILITATION WORK

Yu.A. Dolinnyi

The article deals with the theoretical and methodological bases of the future specialists in physical training and sport preparation to rehabilitation work. The literature sources on professional preparation of the future specialists in physical training and sport to rehabilitation work are analyzed.

Key words: Specialists, physical education, preparation, rehabilitation, developmental disabilities.

Долинний Юрій Олександрович – кандидат педагогічних наук, доцент, докторант кафедри педагогіки Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. E-mail: dya69@mail.ru

Dolinnyi Yuriy Oleksiyovych – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Doctoral Student of the Department of Pedagogics of Glykhov National Pedagogical University named after Oleksandr Dovzhenko. E-mail: dya69@mail.ru

УДК 378:22.091.2-051:51:[613.8]

ФАКТОРИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ СУЧАСНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

М. М. Дяченко-Богун

В статті розкриваються сутнісні характеристики факторів, що впливають на формування здоров'язбережувального середовища у сучасних освітніх закладах. Виділено і проаналізовано вплив еколого-гігієнічних, організаційно-педагогічних, психолого-педагогічних факторів, що позитивно впливають на фізичне, психічне, репродуктивне, духовно-моральне здоров'я учня.

Ключові слова: здоров'язбережувальні технології, здоров'язбережувальне середовище, фітотехнологія, відеоекологія, ароматерапія.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Сучасні

здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі ставлять перед собою низку важливих завдань. Використання здоров'язбережувальних освітніх технологій полягає у забезпеченні важливих умов навчання, виховання та розвитку здоров'я всіх суб'єктів освітнього процесу. Відповідно, учитель повинен бути підготовлений до такої інноваційно-творчої роботи формування та реалізації всіх зусиль, спрямованих на підвищення ефективності здоров'язбереження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Проблема виокремлення основних факторів, що впливають на ефективність реалізації здоров'язбережувальних технологій у закладах освіти стала предметом наукового пошуку в контексті таких основних напрямів: наукові засади професійної освіти педагогів (М. Васильєва, М. Гриньова, В. Євдокимов, В. Кремень, В. Лозова, О. Пехота, В. Семиченко); розкриття особливостей фахової освіти майбутніх учителів біології (С. Артюх, Л. Бережна, І. Васильєв, В. Зайчук, Л. Іванова, О. Коваленко, Л. Козак, І. Лікарчук, Н. Ничкало, О. Романовська, П. Ярмоленко); питання підготовки педагогічних кадрів до здійснення здоров'язберігаючої діяльності (О. Авдєєва, В. Бобрицька, Ю. Бойчук, О. Ващенко, О. Дубогай, Н. Коцур, В. Нестеренко, Т. Сущенко, Є. Чернишова).

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Не дивлячись на тривалі наукові пошуки щодо проблеми дослідження, невирішеними залишаються питання обґрунтування факторів, які забезпечують ефективність впровадження у освітнє середовище технологій здоров'язбереження, які дозволять сформувавши у школярів здоровий спосіб життя, зберегти і зміцнити власне здоров'я. З огляду на це, виокремлення і аналіз основних факторів здоров'язбережувальних технологій, які формують здоров'язбережувальне середовище у сучасних закладах освіти є актуальним і носить беззаперечне теоретичне і практичне значення.

Мета статті полягає у розкритті головних факторів здоров'язбережувальних технологій, які впливають на формування здоров'язбережувального середовища у сучасному навчальному закладі; а також конкретизації прийомів і методів педагогічної діяльності, які сприяють потенційному розвитку особистості у напрямку формування культури здоров'я і дбайливого ставлення як до особистого здоров'я, так і здоров'я оточуючих.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Сучасне освітнє середовище

розвивається на основі становлення професійного учителя з високою індивідуальною педагогічною майстерністю. Тому актуальним є пошук активних дидактичних засобів, які б урізноманітнили навчально-виховний процес, підвищили б його ефективність. Ще Я.А. Коменський прагнув здійснювати навчання, яке б відповідало єдиним законам людини та природи, було б орієнтованим на майстерний розподіл навчального часу, предметів та методів навчання. Цей підхід до освіти не втратив свою актуальність, його можна визначити, як технологічний, при якому педагоги впроваджують в освітнє середовище нові поняття та освітні технології.

Термін «здоров'язбережувальні технології» можна розуміти як освітню технологію, в якій закономірно формується сукупність і відбувається розподіл принципів, прийомів та методів педагогічної діяльності, що постійно збагачують традиційні технології навчання і виховання сучасними, адаптованими ознаками здоров'язбереження [2, с. 12].

Здоров'язбережувальні технології освітнього середовища базуються на фундаментальному принципі педагогіки: «Не нашкодь!» Сприяння процесам формування адаптаційних ресурсів дитини, можливостей протистояти патогенному впливу навколишнього середовища – як природного, так і соціального – це найважливіше стратегічне завдання, яке вирішується у закладах освіти сучасними засобами навчання, виховання та сприяння потенційному розвитку особистості.

Таким чином, здоров'язбережувальні технології – це сукупність усіх технологій та прийомів освітнього середовища, які не тільки оберігають здоров'я учнів і педагогів від несприятливого впливу факторів освітньої сфери, а й сприяють вихованню в учнів культури здоров'я, формують уміння піклуватися про власне здоров'я і дбайливо ставитися до здоров'я інших людей [5, с. 38].

Здоров'язбережувальні технології виконують роль методологічного стержня, що об'єднує всю сукупність педагогічних технологій. Реалізація навчальних програм враховує фактори, що позитивно впливають на організм учня – його фізичне, психічне, репродуктивне, духовно-моральне здоров'я, і в подальшому мають стати підґрунтям для усунення або пом'якшення впливу негативних факторів на здоров'я учасників освітнього процесу [3, с. 4]. З огляду на це, основні фактори здоров'язбереження можна розподілити на три групи: *еколого-гігієнічні; організаційно-педагогічні; психолого-педагогічні.*

Еколого-гігієнічний простір пов'язаний з впливом всієї сукупності факторів середовища, що впливають в школі на учнів і педагогів. Одним з елементів екологічного простору є повітряне середовище, це всім відомі вимоги підтримання комфортної температури і регулярного провітрювання приміщення класу. Але, крім цього, вплив на здоров'я і настрої учнів надають, наприклад, запахи. В останні роки уявлення про вплив запахів на людину оформилися в нову науку – ароматологію і її прикладну гілку – ароматерапію. Краще джерело корисних і гармонійних запахів – рослини. Вирощування в класах кімнатних рослин, безумовно, доцільно саме з аспектів збереження і зміцнення здоров'я [4, с. 17].

Рослини дарують людям нічим не замінний кисень, поглинають шкідливі гази і речовини, затримують пил, зменшують вплив міського шуму. У приміщенні рослини створюють необхідний психоемоційний комфорт, виділяють ефірні олії, які діють подібно гормонам, проникаючи в системи організму, впливаючи на емоції і фізичні реакції, регулюючи їх, активізуючи захисні сили організму в боротьбі проти інфекційних захворювань, стимулюючи утворення лейкоцитів крові.

Залучаючись до догляду за рослинами, діти привчаються дбайливо ставитися до них, а значить, і до всього живого, отримуючи тим самим основи екологічного виховання. За допомогою кімнатних рослин вдається заповнити дефіцит спілкування з природою, який неминуче виникає у містах серед одноманітності стандартних будинків, дратівливого шуму машин, негасячого годинами екрану телевізора або комп'ютера.

Іншим елементом екологічного простору школи є його відеоекологічна складова. Відеоекологія вивчає вплив на психіку, а через неї – на тілесну організацію людини та її здоров'я – зорових образів того середовища, в якій людина знаходиться. Дослідженнями багатьох учених показано, що однакові за геометричними формами, переважно прямокутні, інтер'єри приміщень, часто чинять негативний вплив на людину: підвищують стомлюваність, знижують емоційний настрій [6, с. 133]. Навпаки, різноманітність форм і ліній, округлі обриси, комбінації різних геометричних фігур сприяють більш високій працездатності, кращому настрою, оптимістичним очікуванням.

Для планування і проведення роботи, спрямованої на збереження і зміцнення здоров'я учнів, перетворення використовуваних в школі педагогічних технологій у здоров'язбережувальні, методично корисним видається введення і конкретизація на окремих прикладах уявлення про організаційно-педагогічний здоров'язбережувальний простір школи, що

поєднає шляхи і процеси реалізації здоров'язбережувальних технологій [5, с. 39].

На відміну від предметів «фундаментального» циклу – математики, фізики, історії тощо, питання реалізації здоров'язбережувальних технологій мають суто прикладне значення. Тому поряд з тематичними освітніми програмами, необхідною складовою частиною діалогу вчителя з учнем є здатність кожного вчителя відповісти на поставлені учнями та актуальні для них питання з проблем здоров'я. Принаймні, найбільш типові і ті, що не потребують спеціальних медичних знань. З іншого боку, сам учитель, в процесі викладання своєї дисципліни і проведення виховної роботи, повинен вміти і прагнути наводити приклади, відзначати закономірності, пов'язані з питаннями здоров'я, можливостями його збереження і зміцнення. У цьому ж руслі повинна будуватися одна зі сторін роботи педагога з батьками учнів [6, с. 21].

Відповідно, учитель біології повинен бути підготовлений до такої роботи. Така підготовка включає участь у тренінгах, обговорення та аналіз з колегами типових ситуацій, проектну роботу, присвячену побудові здоров'язбережувального освітнього простору школи та інші форми післядипломної навчальної роботи, що дозволяють вчителю не тільки використовувати здоров'язбережувальні технології на своїх уроках, але і допомогти іншим учителям і адміністрації перетворити школу в місце, де дбайливо піклуються про здоров'я як учнів, так і педагогів.

Іншою особливістю сучасного закладу освіти є інноваційно-творча основа формування та реалізації всіх зусиль, спрямованих на підвищення ефективності здоров'язбереження, з максимально можливим використанням індивідуального підходу до кожного учня.

Однією з основних умов практичної реалізації здоров'язбережувальних технологій є формування культури здоров'я учнів як одне з важливих завдань школи, яке може бути успішно вирішене лише за наявності необхідного рівня культури в цій сфері у самого вчителя. Тому велику увагу потрібно приділяти підвищенню кваліфікації з питань здоров'язбереження у педагогів, психологів, директорів шкіл [1, с. 20].

Важливим фактором є залучення самих учнів у діяльність з оптимізації здоров'язбережувального простору, що представляє виховну програму, що сприяє перетворенню школярів з пасивних і безвідповідальних об'єктів, яких дорослі захищають від шкідливих для їхнього здоров'я впливів, у суб'єктів процесу здоров'язбереження, з

абсолютно іншим почуттям відповідальності, наділених власними правилами і обов'язками. У їх числі – необхідність набуття багажу знань, обов'язкового для грамотної турботи про своє здоров'я і здоров'я своїх близьких [1, с. 65].

Емоційно-поведінковий простір здоров'язбереження школи є сукупністю поведінкових дій, вчинків, емоційних процесів, проявів учнів і педагогів, що реалізуються під час їх перебування в школі. Характеристиками цього простору можуть служити: рівень комунікативної культури учнів і педагогів; стан емоційно-психологічного клімату в школі, в класі, в педагогічному колективі; стиль поведінки учнів і вчителя на уроці; форми і характер поведінки учнів на перервах [1, с. 65].

При відповідній спрямованості навчальна діяльність школяра буде протікати в психологічно більш комфортних умовах, що призведе до більш високої продуктивності, і до меншого стомлювання дитини. Принципово важливим є завдання школи зберегти здоров'я учнів не тільки на період навчання, але і підготувати їх до подальшого успішного і щасливого життя, що не досяжно без достатнього рівня здоров'я.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, аналіз факторів (еколого-гігієнічних, організаційно-педагогічних, психолого-педагогічних) виявив важливе їх значення для формування здоров'язбережувального середовища сучасного освітнього закладу. Здоров'язбережувальні технології як методологічна основа інтегрують сукупність педагогічних технологій і носитимуть максимально ефективний характер, якщо будуть враховуватися фактори, що позитивно впливають на організм учня – його фізичне, психічне, репродуктивне, духовно-моральне здоров'я. В подальшому це забезпечить пом'якшення впливу негативних факторів на здоров'я учасників освітнього процесу.

Література

1. Бережна Л.К. Програмно-цільовий підхід до організації роботи школи сприяння здоров'ю / Л.К. Бережна // Управління школою (Основа). – 2007. - №19-21. – С. 63-66.
2. Ващенко О. Здоров'язберегаючі технології в загальноосвітніх навчальних закладах / О.Ващенко, О.Свириденко // Директор школи (Шкільний світ). – 2006. - №20. – С.12-15.
3. Дубогай О. Форми оздоровчо-виховної роботи в навчальний час / О. Дубогай // Здоров'я та фізична культура (Шкільний світ).- 2006. - №28. – С. 1-7.

4. Іванова Л. Оздоровча робота в школі / Л. Іванова // Відкритий урок. – 2007. – №1. – С. 17-18.
5. Козак Л.В. Особистісно орієнтоване навчання як здоров'язберігаюча технологія / Л. В. Козак // Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія : [зб. наук. пр.] / редкол.: В. О. Огнев'юк, І. Д. Бех, Л. Л. Хоружа [та ін.]. – К. : Університет, 2008. – № 10 (част. 2). – С. 37 – 41.

ФАКТОРЫ ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ СОВРЕМЕННОГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

М.Н. Дьяченко-Богун

В статье раскрываются существенные характеристики факторов, влияющих на формирование здоровьесберегающей среды в современных образовательных учреждениях. Проанализировано влияние эколого-гигиенических, организационно-педагогических, психолого-педагогических факторов, положительно влияющих на физическое, психическое, репродуктивное, духовно-нравственное здоровье ученика.

Ключевые слова: здоровьесберегательные технологии, здоровьесберегательная среда, фитотехнология, видеоэкология, ароматерапия.

FACTORS OF HEALTH-SAVING TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF MODERN EDUCATIONAL INSTITUTION

М.М. Dyachenko-Bohun

The article describes the essential characteristics of the factors that influence the formation of health-environment in modern educational institutions. We analyzed the impact of environmental, hygienic, organizational, pedagogical and psychological factors that have a positive effect on physical, mental, reproductive, spiritual and moral health of pupils.

Keywords: Health-saving technology, health-saving environment, fitotechnology, videoecology, aromatherapy.

Дьяченко-Богун Марина Николаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (м. Полтава, Україна). E-mail: ecos.poltava2015@gmail.com

Dyachenko-Bohun Maryna Mykolayivna – Ph.D., Assistant Professor of Botany, Ecology and Methods of Teaching Biology of Poltava National Pedagogical University named after V.G. Korolenko (Poltava, Ukraine). E-mail: ecos.poltava2015@gmail.com

УДК: 378.937

AXIOLOGICAL CONTENTS OF THE CURRICULA FOR FOREIGN LANGUAGE TEACHERS TRAINING IN POLAND

М. В. Yevtukh, М. А. Rakovska

The article deals with the problems of foreign language teachers' axiological basis formation by means of emphasis on axiological context of the curricula and professional training programs. The authors have determined the aims and expected results concerning foreign languages teachers' axiological basis and their corresponding values in Poland. The clearly grouped axiological blocks of training programs during some subjects teaching which can enrich the axiological basis and develop foreign language teachers' axiological basis have been presented in the research. The specificities of foreign language teachers training in Poland have been determined and the recommendations concerning the improvement of the corresponding curricula in Ukraine have been given.

Key words: values, axiological potential, education, curriculum, syllabus, content, development.

Problem statement. Identification and conceptual-theoretical substantiation of pedagogical conditions of future foreign language teachers' axiological potential formation in Polish Universities during their training involves a special study of axiological contents of the curriculum for foreign language teachers' training in Poland. The research determines the necessity of appealing to philosophical methodology of understanding the principles, means and schemes of future foreign language teachers' axiological potential formation. While considering this scientific problem, we were trying to find out how the axiological approach (which foresees specialist training on the basis of orientation of the professional education to students' human and professional values system formation) was realized.

Recent research analysis Having determined the contents of "axiological potential" phenomenon as the unity of purposes, values and orientations, certain social and psychological guidelines, the existed views (concerning this problem in modern philosophical, psychological and pedagogical literature) were analyzed. So, the problem of axiological potential development is considered in scientific researches of such